

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр-кт Берестейський, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Керівникам органів управління
у сфері освіти обласних, Київської
міської військових адміністрацій

Про деякі питання викладання навчального предмета «Захист України» на базі осередків

Шановні колеги!

У контексті триваючої збройної агресії проти України та зростаючої потреби у формуванні національної стійкості вивчення предмета «Захист України» у закладах загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти є надзвичайно важливим елементом державної освітньої політики та потребує завчасної координації з боку всіх зацікавлених сторін.

Вивчення цього предмета має ключове значення для формування у здобувачів освіти патріотичних переконань, громадянської відповідальності, усвідомлення обов'язку перед державою, готовності до участі в національній безпеці та обороні України, сприяє формуванню у молоді не лише базових знань, а й практичних навичок, необхідних у реальному житті – в умовах надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу.

Акцентуємо увагу, що з 2027 року викладання навчального предмета «Захист України» здійснюватиметься в усіх, без винятку, закладах загальної середньої освіти за оновленим змістом, в оновленому форматі та з використанням відповідної освітньої інфраструктури, тому наголошуємо на доцільності продовжити у 2025/2026 навчальному році комплексну організаційну підготовку до якісного викладання цього предмета.

Основними акцентами для завчасної підготовки до викладання предмета є:
кадрове забезпечення: підготовка вчителів до викладання предмета, що потребує часу, особливо в частині проходження підвищення кваліфікації, залучення фахівців з відповідним досвідом (військова справа, тактична медицина, цивільний захист, тощо);

матеріально-технічна база: для реалізації практичної складової курсу потрібно забезпечити навчальні кабінети, приміщення для практичних занять, обладнання та засоби індивідуального захисту, що потребує завчасного планування й фінансування;

МОН № 1/17877-25 від 28.08.2025

Підписав: Кузьмичова Надія Юріївна

Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000620F3A00C726DA00

Дійсний: з 14.10.2024 13:35:30 по 14.10.2026 13:35:30

інфраструктура та логістика: для громад, де наразі не створені осередки викладання предмета «Захист України» (далі – Осередок), варто вже сьогодні проаналізувати можливість створення таких осередків або забезпечити підвезення здобувачів освіти до наявних Осередків;

організаційно-методичні рішення: варто заздалегідь напрацювати моделі організації викладання предмета, схвалити їх рішеннями педагогічних рад та викласти в освітній програмі закладу освіти;

готовність учнів та батьків: підвищення інтересу до предмета, а також громадянської мотивації учнів до опанування основ оборонної підготовки вимагає проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи вже зараз.

Ураховуючи вищезазначене, важливо наразі організувати міжвідомчу взаємодію щодо якісного викладання предмета «Захист України» та облаштування Осередків, організувати забезпечення ресурсної підтримки з державного бюджету, провести регіональний аналіз кадрової та матеріальної готовності, підготувати відповідні розпорядчі документи і провести у повному обсязі організаційну, методичну та кадрову підготовку вже у 2025–2026 роках, що буде запорукою якісного впровадження курсу «Захист України» з 2027 року на рівні, який відповідатиме викликам часу, стандартам освіти та очікуванням суспільства.

Міністерством освіти і науки України у межах реалізації на всеукраїнському рівні інноваційного освітнього проєкту за темою «Теоретико-методичні засади викладання навчального предмета / інтегрованого курсу «Захист України» у серпні 2024 – серпні 2026 років» було проведено моніторингові дослідження у закладах освіти різних регіонів з метою вивчення досвіду і практики викладання цього курсу.

За результатами опрацювання та аналізу типових ситуацій, які виникли під час організації викладання навчального предмета «Захист України» на базі уже існуючих осередків, надаємо узагальнену інформацію для врахування в роботі.

Щодо використання модельних навчальних / навчальних програм

Модельна навчальна програма з навчального предмета «Захист України», затверджена наказом МОН від 08.08.2024 № 1116, створена відповідно до Державного стандарту профільної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 № 851. З метою впровадження нової моделі викладання предмета на добровільних засадах у перехідний період Міністерством освіти і науки України ініційовано інноваційний освітній проєкт на всеукраїнському рівні за темою «Теоретико-методичні засади викладання навчального предмета / інтегрованого курсу «Захист України», затверджений наказом МОН від 01.07.2024 № 940 (у редакції наказу МОН від 30.04.2025 № 647). У межах реалізації проєкту з вересня 2024 року громади, які створили осередки викладання предмета «Захист України», уже розпочали викладати за оновленою модельною навчальною програмою, відповідно до технічних, кадрових і методичних вимог. Для громад, де Осередки не були створені, збереглася можливість продовжити викладання предмета за програмою «Захист

України. Рівень стандарту», або – за рішенням педагогічної ради закладу – перейти на нову модельну програму без використання осередкової інфраструктури, за умови забезпечення визначених вимог до змісту і результатів навчання.

Щодо правового врегулювання підвезення здобувачів освіти до Осередків слід зазначити, що частина п'ята статті 13 Закону України «Про освіту» встановлює, що органи місцевого самоврядування мають право прийняти з урахуванням потреб і пропозицій територіальних громад спільне рішення про організацію здобуття освіти (початкової, базової та профільної середньої) та відповідно забезпечення підвезення здобувачів освіти до закладу освіти чи його філії і у зворотному напрямку. Частина 1 статті 32 Закону України «Про повну загальну середню освіту» визначає, що для ведення освітньої діяльності комунальним ліцеєм засновником має бути забезпечена відповідність такого закладу освіти вимогам, що визначені цим Законом, положенням про ліцей та ліцензійними умовами, у тому числі щодо підвезення (у разі потреби) учнів і педагогічних працівників до закладу освіти (місця навчання, роботи) та у зворотному напрямку до місця проживання (за потреби) на відстань, що визначається законодавством. Підпунктом 2 пункту «а» статті 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено повноваження забезпечення здобуття повної загальної середньої, професійно-технічної освіти у державних і комунальних загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладах, вищої освіти у комунальних вищих навчальних закладах, створення необхідних умов для виховання дітей, молоді, розвитку їх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів, сприяння діяльності дошкільних та позашкільних навчально-виховних закладів, дитячих, молодіжних та науково-просвітницьких організацій. Крім того, відповідно до частини 3 розділу 1 чинного Санітарного регламенту, затвердженого Міністерством охорони здоров'я України 25.09.2020 за № 2205, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 10.11.2020 за № 1111/35394, учні, які проживають на відстані від закладу освіти понад 2 км, забезпечуються підвезенням у порядку, визначеному засновником (засновниками) закладу освіти відповідно до законодавства.

МОН ще раз наголошує, що з 2027 року викладання предмета «Захист України» здійснюватиметься в усіх, без винятку, закладах загальної середньої освіти за оновленим змістом, в оновленому форматі та з використанням відповідної освітньої інфраструктури, тож наразі необхідне ухвалення своєчасних управлінських рішень щодо організаційних питань, у тому числі – вирішення питання підвезення здобувачів освіти до Осередків за наявності такої потреби.

Щодо матеріально-технічного забезпечення викладання навчального предмета «Захист України»

Відповідно до пункту 6 статті 25 Закону України «Про освіту» засновник закладу освіти зобов'язаний забезпечити утримання та розвиток матеріально-

технічної бази заснованого ним закладу освіти на рівні, достатньому для виконання вимог стандартів освіти та ліцензійних умов. Органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у забезпеченні функціонування закладів освіти на своїй території, відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти, створення та утримання мережі закладів.

Модельна навчальна програма, укладена відповідно до вимог Державного стандарту освіти, визначає очікувані результати, пропонований зміст навчального предмета та види навчальної діяльності. Відповідно до модельної навчальної програми, згідно з якою здійснюється вивчення навчального предмета «Захист України» у закладі загальної середньої освіти, формується перелік необхідного обладнання, згідно з Типовим переліком засобів навчання та обладнання для кабінетів / осередків навчального предмета «Захист України», затвердженим наказом МОН від 10.05.2024 № 659 (зі змінами, внесеними наказом МОН від 03.07.2025 № 963, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 08.07.2025 за № 1046/44452).

Зазначений Типовий перелік містить вичерпний ряд рекомендованих засобів навчання, а також орієнтовну їх кількість. Заклади загальної середньої освіти, облаштовуючи кабінети / осередки навчального предмета «Захист України», обирають ті засоби навчання та у тій кількості, що дозволяють повною мірою реалізувати зміст усіх модулів (тем) модельної навчальної програми. Крім того, у переліку окремі позиції зазначені як «за потребою», що дозволяє при облаштуванні навчального кабінету / осередку враховувати об'єктивну потребу та доцільність придбання певних засобів навчання, зважаючи на спосіб реалізації орієнтирів модельної навчальної програми. Такий підхід дозволяє врахувати різну кількість учнів, особливості організації освітнього процесу в Осередку, а також наявні фінансові можливості громади. Кількість одиниць засобів навчання та обладнання для забезпечення викладання предмета «Захист України» визначається відповідно до середньої наповнюваності класу (групи) у закладі освіти та специфіки реалізації модулів оновленої модельної навчальної програми (наказ МОН від 08.08.2024 № 1116).

Заклади освіти самостійно аналізують свою потребу, зважаючи на кількість здобувачів освіти, які одночасно вивчають предмет, та обирають кількість і номенклатуру обладнання в межах позицій Типового переліку. Ураховуючи, що Осередки можуть функціонувати на базі закладів освіти з кількістю учнів від 100 до понад 1800, Міністерство освіти і науки України не встановлює універсальну формулу забезпечення.

Наголошуємо, що Осередки можуть бути забезпечені різними засобами навчання з Типового переліку, враховуючи специфіку організації освітнього процесу у них, водночас наявне забезпечення має бути достатнім для досягнення очікуваних результатів навчання з усіх модулів модельної навчальної програми.

Щодо працевлаштування ветеранів війни на посаду вчителя / викладача навчального предмета «Захист України»

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо працевлаштування ветеранів війни на посаду вчителя / викладача навчального предмета «Захист України», затверджених спільним наказом Міністерства у справах ветеранів України та Міністерства освіти і науки України від 17.06.2025 № 868/483 (далі – Методичні рекомендації), на такі посади можуть призначатися особи, які мають вищу освіту та/або відповідну професійну кваліфікацію, що дозволяє здійснювати педагогічну діяльність.

Зауважуємо, що працевлаштування особи, яка не має педагогічної освіти, на посаду вчителя предмета «Захист України» у закладі загальної середньої освіти можливе за певних умов, а саме:

згідно зі статтею 58 Закону України «Про освіту» на посади педагогічних працівників можуть бути призначені особи, які мають освітню та/або професійну кваліфікацію, що відповідає встановленим законодавством вимогам. Особа, яка здобула вищу, фахову передвищу чи професійну (професійно-технічну) освіту за іншою спеціальністю (не педагогічною), може бути призначена на посаду педагогічного працівника строком на один рік. Це дає можливість набутти необхідний досвід;

після одного року роботи на посаді педагогічного працівника, який забезпечує здобуття повної загальної середньої освіти, така особа може отримати професійну кваліфікацію педагогічного працівника. Це можливо в закладі вищої чи післядипломної освіти або у відповідному кваліфікаційному центрі. Для цього необхідно успішно скласти кваліфікаційний іспит, який перевіряє відповідність кваліфікаційним вимогам до педагогічного працівника або професійному стандарту (за наявності).

Після присвоєння кваліфікації та проходження атестації особа може продовжити працювати на відповідній посаді безстроково.

Звертаємо увагу, що в межах вступної кампанії 2025 року вісім закладів вищої освіти України забезпечують підготовку фахівців за спеціальністю А4 Середня освіта (Захист України): Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Державний університет «Житомирська політехніка», Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Для більш широкого та деталізованого переліку закладів підготовки фахівців із зазначеного напрямку можна скористатися Єдиною електронною базою з питань освіти, у розділі «Конкурсні пропозиції», перейшовши за посиланням: <https://vstup.edbo.gov.ua/offers/>.

Ветерани війни, які мають педагогічну освіту, з метою актуалізації необхідних фахових здібностей проходять підвищення кваліфікації у порядку, визначеному законодавством на загальних підставах та з урахуванням особливостей, визначених в Методичних рекомендаціях.

Такі курси можуть організовуватись у закладах вищої або післядипломної педагогічної освіти, а також у межах заходів соціальної та професійної адаптації відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21.06.2017 № 432 (у редакції від 09.07.2024 № 805).

У випадку, коли педагогічному працівникові необхідно отримати спеціальність на основі здобутого раніше ступеня (рівня) освіти, підвищення кваліфікації, проходження спеціалізації, у тому числі зі скороченим строком навчання; другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ветерани війни, які виявили бажання здобути професію вчителя (педагогічного працівника), мають обрати заклад освіти для навчання та звернутися до органу, відповідального за реалізацію ветеранської політики для укладання тристороннього договору.

Формування кадрового потенціалу для викладання предмета «Захист України» передбачає поступове залучення ветеранів, з урахуванням їхнього бойового досвіду, а також інструментів професійного супроводу (наставництво, менторство, супервізія).

Додатково інформуємо, що Український ветеранський фонд, який належить до сфери управління Мінветеранів, запустив онлайн-платформу «Кар'єра ветерана» – цифровий інструмент для підтримки ветеранів війни у пошуку роботи, професійному розвитку та започаткуванні власної справи. Платформа охоплює всі етапи працевлаштування: від створення резюме та проходження онлайн-навчання до підбору вакансій, а також надає доступ до грантових програм. Організації державного сектору, зокрема підпорядковані установи, можуть розміщувати на платформі інформацію про відкриті вакансії для кандидатів з числа ветеранів. Детальніше – за посиланням: <https://work.veteranfund.com.ua>.

Щодо організаційних та фінансових аспектів викладання навчального предмета «Захист України» на базі осередків

Організація викладання навчального предмета «Захист України» на базі осередків може здійснюватися на договірній основі між закладами освіти відповідно до пункту 12 статті 78 Бюджетного кодексу України та положень наказу МОН від 06.11.2020 № 1360.

Щодо питання можливості функціонування осередку у закладі професійно-технічної освіти з підвезенням учнів із закладів загальної середньої освіти територіальної громади інформуємо, що функціонування такого осередку викладання навчального предмета «Захист України» можливе за умови укладення договору із закладом загальної середньої освіти, звідки направляються учні.

За інформацією Міністерства фінансів України (лист від 08.08.2025 № 07010-07-5/22334) механізм передачі міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами здійснюється згідно зі статтею 93 Бюджетного кодексу України.

Передача коштів між місцевими бюджетами здійснюється на підставі рішень відповідних місцевих рад, прийнятих кожною зі сторін, і укладання договору.

У рішенні зазначається обсяг трансферту, мета, терміни передачі і використання коштів, цільове призначення коштів, форма передачі (субвенція, інший трансферт) з відображенням відповідних кодів бюджетної класифікації і характеру видатків (капітальні видатки, видатки споживання).

Планування передачі трансферту між місцевими бюджетами за доходами здійснюється згідно з наказом Міністерства фінансів України від 14.01.2011 № 11 «Про бюджетну класифікацію» за кодом доходів 41050000 «Субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам». Планування передачі видатків між місцевими бюджетами здійснюється згідно з Типовою програмною класифікацією видатків та кредитування місцевого бюджету, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 20.09.2017 № 793, за кодами 9300 «Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм у галузі освіти за рахунок субвенцій з державного бюджету», 9700 «Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм та заходів за рахунок коштів місцевих бюджетів».

У випадку, якщо осередок викладання навчального предмета «Захист України» створено на базі закладу професійної (професійно-технічної) освіти, видатки на викладання навчального предмета «Захист України» мають плануватися та здійснюватися за кодом 1090 «Підготовка кадрів закладами професійної (професійно-технічної) освіти та іншими закладами освіти» залежно від джерела фінансування: освітньої субвенції з державного бюджету або місцевого бюджету.

Просимо врахувати викладену інформацію під час планування організації освітнього процесу та прийнятті управлінських рішень щодо викладання навчального предмета «Захист України» на території області. Сподіваємося на подальшу взаємодію щодо організації якісного національно-патріотичного виховання та навчання учнівської молоді.

З повагою
заступник Міністра

Надія КУЗЬМИЧОВА

Гладковський Роман (044) 481 32 01
Клясен Наталія (044) 481 32 78
Бейлах Вадим (068) 036 90 62